

SRĐAN SEKULIĆ
OSTAVINSKA RASPRAVA ANASTASA KONA

SRĐAN SEKULIĆ
OSTAVINSKA RASPRAVA ANASTASA KONA

Izdavač:
Imprimatur d.o.o.
Miše Stupara 4
Banja Luka
info@imprimatur.ba

Za izdavača: Boris Maksimović

Urednica: Tanja Stupar Trifunović

Lektura: Marija Pejić, Miloš Matić

Dizajn korica: Dragana Vasić

Fotografija na koricama: Lejla Sekulić

Grafička priprema: Sonja Lero Maksimović

Štampa: Markos Design & Print Studio

Za štampariju: Igor Jakovljević

Tiraž: 300

Godina: 2022.

ISBN: 978-99976-53-22-2

Srđan Sekulić

OSTAVINSKA
RASPRAVA
ANASTASA
KONA

Lejli i Todoru

MAMUT BIRZEBUDŽ

PRIČE LUĐAKA I PISACA beskrajne su. U to sam se uvjerio više puta. Nailazio sam na ovome dunjaluku na insane koji pripovijedaju unedogled, dok im se usta ne osuše od silnoga brbljanja. Pa ću vam evo ovdje prenijeti historiju jednoga čovjeka čudnovatog imena i sudbine. Naime, riječ je o pjesniku i piscu Alojzu Mauricu, rođenom u Vrbasu u Južnoj Bačkoj, od roditelja kolonizovanih iz hercegovačkog dijela Crne Gore.

Priča Alojza Maurica počinje onoga trena kada ga još uvijek bremenita majka u svome trbuhu nosa vrletima crnogorskih planina u potrazi za humkom njenoga djeda, serdara i vojvode. Bila je zatrovana pričom o tom pretku. A priča je tvrdila da je njen djed, glasoviti junak i komita, u ludom naletu strasti obljudbio maltešku princezu, čiji se brod, bježeći od sigurnog brodoloma, nasukao nadomak Kotora. Ne bih o tim erotskim napadima serdara duljio, ova će priča pratiti isključivo putešestvije pjesnika Maurica.

U djetinjstvu, Alojz je slušao priče o svome pradjedu, poznatom crnogorskom vojvodi, i njegovoj nesuđenoj ljubavi, malteškoj princezi Qalbi. Uvjeren

u te pripovijesti, a i sam sklon čarima pripovijedanja, mladáni se Alojz odlučuje na proputovanje. Poslije nekoliko izdatih knjiga u Srbiji, koje su nagrađene nekim bitnim pjesničkim nagradama, uspio je sakupiti dovoljnu svotu novca da se zaputi na Maltu. Htio je napisati roman o njegovom pradjedu serdaru i princezi Qalbi. Htio je ovjekovječiti njihovu ljubav. Vjerovao je Alojz Mauric da je onoga dana kada je njegov pradjed obljudbio maltešku princezu, ona ostala trudna te da i danas Maltom koračaju njegovi dalji rođaci, njegova obitelj i krv. I tako se pjesnik i pripovjedač velikoga dara uputio u srce Mediterana na krilima aeroplanske kompanije „Wizz Air”, iz prijestonoga Beograda.

Prilikom samog leta usnio je Alojz veoma čudnovat san. Sanjao je kako u njegovoj rodnoj kući u Vrbasu, hiži njegovoj, sjedi red malteških vitezova i večerava. Spominjali su mu pradjeda, prijetili nešto, spominjali su i princezu Qalbi, a i mošti nekog mamuta sahranjenog na jugu otoka između Marsašloka i Birzebudže. Iz sna ga je trgnula stjuardesa, prelijepa mlada djevojka napadno crvenih usana. Smiješila se, a zubi su joj izgledali kao da ih je neko premazao gustim slojem pavlake. Umalo je Alojz ne poljubi, krenu napućenim usnama ka njoj, a ona se stidno brecnu i reče na engleskom: „Sram vas bilo, dragi gospodine! Vežite se, slijecemo!”

Kako je izašao iz zračne luke koja se nalazila na zapadnom dijelu otoka zvanom Hal Far, tako ga je preklopio topao mediteranski vazduh. Titralo mu je pred očima. U jednom trenutku spopala ga je i mučnina. Mogao je vidjeti neke zakržljale palme kako se

klate na toj sparini. Želio je samo leći i utonuti u onaj njegov san. Želio je biti opet u svojoj hiži u Vrbašu. No, to je mogao samo priželjkivati. Bio je sam na otoku na kome nikoga nije poznavao. Nije znao čak ni kamo se uputiti. Prišao je prvom čovjeku na koga je naišao i rekao na veoma lošem engleskom jeziku:

„Izvinite, gospodine, koji autobus me može odvesti u prijestonicu ove države? U Valetu?”

Čovjek ga je samo čudno pogledao i okrenuo glavu sa gadljivim izrazom lica. A Alojz se začudio tome. „Zar ovdje nisu civilizovaniji?”, pitao se. „Pa zar ovo nije Europska unija, gdje smo svi jednaki, gdje su svi civilizirani i liberalno orijentirani? Demokratski nastrojeni? Zar im smeta to što ne znam pravilno govoriti engleski jezik?”

Ali onda je zaključio da se onaj čovjek s pravom zgrozio. Krajičkom oka ugledao je izraz svoga lica na staklenoj tabli, na kojoj je bio ispisan red vožnje i destinacije određenih autobusa.

Na njegovom licu, točno ispod nosa, bila je skorena slina. Mauric je postideno i na brzinu sklonio slinu sa svoga lica, obratio se sljedećem čovjeku na autobusnoj stanici i uhvatio autobus koji ga je odvezao u Valetu, gdje je te prve njegove noći u ovoj dalekoj zemlji konačio.

Nekoliko dana bilo je potrebno našem pjesniku da se adaptira na zemlju u kojoj se našao. Lutao je predivnim ulicama Valete, obilazio lokalne bircuze i kafane, šetao kejom pored mora, razgledao haustore starih zgrada. Bio je oduševljen teracama u tom gradu. Želio je pisati pjesme o njima.

Sličile su onim terasicama koje je viđao na nekim razglednicama Istanbula. Gotovo sve ovdje bilo je mješavina Istoka i Zapada. U jednoj od tih uličica koje su izbijale na glavnu ulicu, a drugim svojim krajem na more, susreo je jednog starijeg fratra, kome se obratio na talijanskom jeziku, koji takođe nije znao pričati, ali ga je natučao sa dvije-tri riječi koje su svima nama bile poznate iz talijanskih filmova i muzike...

„Dobar dan, oče”, rekao je ostarjelom fratra.

„Bog ti pomogao, sine”, odgovorio mu je starac, a Alojz nije baš razumio što mu je ovaj rekao.

Pokretima ruku, a pomalo i na lošem engleskom, objasnio mu je da je došao ovdje iz Srbije u potrazi za svojim rođacima, kojih možda i nema, da bi napisao pripovijest o njihovim i njegovim precima, tj. o ljubavi između crnogorskog vojvode i serdara, inače njegovog pradjeda, i malteške princeze Qalbi.

Fratar ga je gledao zbunjeno neko vrijeme, pa ga je, uvidjevši da je ovaj čovjek očigledno izgubljen, pozvao da krene za njim. I tako se naš junak našao u crkvi posvećenoj evangelistu Luki, prelijepom arhitektonskom biseru. Takvih crkava nije manjkalo na ovom otoku. Bilo ih je točno 359 na Malti i Gozu, a Gozo je otočić pored Malte, koji je u sastavu ove lijepe i historijski veoma bogate državnice na samom jugu Europe.

Iz crkve, put je dalje vodio do jedne raskošne prostorije. U jednom kutu te prostorije bilo je veliko ovalno zrcalo. Pred tim zrcalom stajala je mlada djevojka, tamne kose i bujnih grudi, i cijedila gnojnu bubuljicu sa svoga ramena. Iscjedak je

štrcnuo na zrcalo. U tom momentu, Alojz osjeti kako se uzbudio, pa brže-bolje napusti tu čudnovatu prostoriju i krenu nazad putom u potrazi za prijateljem fratrom. U crkvi ga nije pronašao, te je izmolivši nekoliko puta Zdravomarijo i Očenaš, izašao na ulicu i tužan se uputio ka moru. Sve je bilo tako tiho. Na jednim skalinama susreo je lijepu ženu. Sem nje, nije više bilo živog stvora na ulici. Prijala mu je ta tišina. Htio je samo sjediti i slušati zvuk valova koji se razbijaju o dokove. Proganjala ga je ona djevojka iz raskošne prostorije. Vraćala mu se u misli. Ona i njena gnojna bubuljica koja štrca uokolo. Želio je vratiti se i ljubiti joj napupjele dojke. Tako uzbuđen, sjedio je pokraj mora i masturbirao. Tu je melankoličan dočekao akšam. Ustao je, začepio svojom desnom rukom desno uho i proučio ezan. Neko vrijeme smijao se kao lud na brašno. „Vakat je vratiti se u smještaj”, pomislio je Alojz ubrzo. U maloj garsonjeri, u samom centru prijestonice Malte, čekala ga je knjiga na stočiću. Ona kojoj se toliko radovao i s ushićenjem joj pristupao. Kojoj je milovao korice i njušio stranice. Djelo velikoga rumunjskog pisca Virgila Georgiua. Zelenih i tvrdih korica sa zlatotiskom freske „Kriilo Avramovo” iz manastira Hora u Carigradu. Tiskana je u Vrnjačkoj Banji u tiražu od tisuću primjeraka. Volio je tu knjigu. Živio ju je čitajući. Duboko u sebi bio je zadovoljan, jer ovdje na Malti on je zapravo osjećao veliku strast za pripovijedanjem. A osjećao je i da će zasigurno pronaći potomke svoga pradjeda i obavijestiti ih da su oni stara crnogorska obitelj.

Te je noći Alojz usnio kao beba. Sanjao je kako onoj djevojci iz raskošne prostorije cijedi bubuljicu u amfiteatru punom radoznalih ljudi.

*

Otvaranjem teških drvenih škura, uz škripu baglama i puštanjem zraka unutar prostorije u kojoj je stanovao, Alojz Mauric provjetrio je potleušicu u kojoj je bio zatvoren tjednima. Možda čak mjesecima. Čitao je, jeo suhe smokve i mrvice oraha, a sve to zalivao crnim vinom koje je kupio u mahalskom malteškom dućanu. Nije znao ni koliko ima ura, ni koji je dan u tjednu. Nije znao Alojz ni koje je godišnje doba. „Kruh ti jebem prepečeni, pa ima li na ovom otoku uopšte godišnjih doba”, pomislio je sanjivi pjesnik.

Pristavio je sebi kavu, netom pogledao kroz pendžere i vidio poznatog čovjeka na ulici. Bilbil je u blizini pjevušio, što je dodatno dramatiziralo ovaj događaj. Znao je odnekud to lice Alojz. Te odsječne crte lica. Oči, nos, usta. Poznati su mu. „Ma je li moguće da je to Toni”, povika naglas, a čovjek ga s ulice spazi kako sretan maše sa pendžera. Kako je čovjek shvatio da mu to maše Alojz Mauric, vrbaski ljudi pjesnik, ovdje gdje nikada nije ni pomislio da će ga vidjeti, u samom centru Valete, čovjek brže-bolje stade uzmicati ulicom. Alojz je sa prozora mogao vidjeti samo još izlizane stražnje dijelove njegovih patika, te donove spržene malteškim vrućim asfaltom, i njegov naborani lakat. Kušao je kavu i osjetio okus asfalta o kome je maloprije razmišljao. Bljunuo

je tu mješavinu loše kahve i pljuvačke kroz pendžer, prvi put se presvukao otkako je stigao na otok, pa se zaputio u šetnju gradom. Ponio je sa sobom svoju bilježnicu, par olovki i jednu hladnu staklenu flašicu oranžade. Bio je spreman za pustolovinu. Odlučio je obići malo ovaj otok. Odlučio je posjetiti gradove koji su mu se prikazali u snu još onomad dok je letio aeroplanom. „Marsašlok i Birzebudža, doista lijepo zvuče ova mjestašca. Moram ih posjetiti. U Florijani ću sačekati autobus. Vjerojatno jedan od njih ide ka jugu otoka. Uh, kako je toplo! Dobro pa sam ponio sa sobom oranžadu.”

Naš je pjesnik nasmijan odmicao ulicom. Ni slutio nije da u susjednoj ulici jedan dječak gleda kako mu otac umire, a mati pored njega kuka. Kako jedna baka drijema u svojoj fotelji dok na televiziji ide dnevnik s volumenom do kraja nategnutim. Ni slutio nije da u Srbiji na jednom kolodvoru djevojčica biva silovana usred bijela dana, negdje nadomak Sivca u Bačkoj.

*

U Marsašloku ga je dočekala bura. Nebo je postalo modro, modro kao boje vena, boje Dinama. Sjedio je Alojz u lokalnoj kafani. Poručio je dojuč i bocu kole. Osjetio je potrebu da osluškuje buru, priča sa morem, gleda narogušene valove. Čekao je hoće li se nebo više stušiti u more, pa da krene put Birzebudže pješke polako. Tamo negdje na pola puta, sahranjen je mamut. Rekli su mu domoroci. Odlučio je hodočastiti to mjesto, i to bos. Želio je

osjetiti put kojim su nekada kročili mamuti. Rane! Rane su žudjela njegova stopala. I tako je bosonogi pjesnik stigao do malog muzeja nadomak ničega. Okolo njega prostirala se pustahija, žuta spečena zemlja i nisko bodljikavo rastinje. Muzej bijaše kao kakav afrički iglu, možda džamija nekog suludog bliskoistočnog arhitekta. Iranskog sufije. Žena na blagajni ište pet eura za ulaz dok Alojzu krvare stopala. Mauric plaća i ulazi. U mračnoj prostori-ji, slabo osvijetljenoj u kutovima, nazirao je teške kosti. Skelete pradavnih žitelja planete Zemlje. Kleknuo je, potom sjeo i zaplakao. Sjetio se jednog davnog događaja iz dječaćkih dana. Zbilo se to negdje nadomak Plava u Crnoj Gori.

Toga ožujskog jutra u Plavu gledao je oca kako kupuje šarplaninca za njihov posjed u Vrbasu. Mučan je to bio razgovor. Refik, prodavac, bio je tamnopus čovjek. Opakog izgleda. Nosio je pištolj za pojasom. Ali čitava ta zbrka Alojza nije nimalo interesirala. On je gledao u jezero. To plavo oko vazda zagledano put nebesa. Vazda u razgovoru sa Tvorcem. Osjetio je potrebu ući u tu vodu i zauvijek potonuti u njenim dubokim tonovima. Slušati vječne himne nekih sretnijih vremena. Plavu liturđiju. Toga dana u Plavu, na obali jezera vidio je leš psa. I sada, dok kleči pred moštima jednog mamuta, njega pucaju fleševi na neke daleke dane. U tom momentu shvatio je Alojz da on ne treba pisati priču o crnogorskoj obitelji na Malti. Tog trenutka, shvatio je Mauric da on prestaje biti pjesnik i počinje biti prozni pisac. Shvatio je tada da treba pisati knjigu o zaboravljanju. Želio je opisati zaborav.

Poljubio je staklo gdje je mamut bio pohranjen, kao što pravoslavni vjernik cjeliva ikonu Hrista Spasitelja u hramu na Vračaru. Prekrižio se tri puta pa unatraske napustio muzej. Kako je izašao van, tako je nazuo sandale na svoja izranjavana stopala i uputio se put smještaja. Želio je okupati svoje sveto tijelo, pročitati rumunjskog pisca do kraja, pa otpočeti sa pisanjem svoje kronike. Nestrpljiv je bio Mauric. Nervirala ga je spora vožnja gradskim autobusom koji je kruzirao otokom. A opet, sumnje su ga podilazile. Tako zamišljenog, iznenadila ga je stanica na kojoj je trebalo da siđe. Izašao je iz autobusa i udahnuo miris slanog mora. Bila je noć. Pješački prelaz. To je bio posljednji pogrešan korak našega Alojza. Sljedeći nije mogao napraviti i da je želio. Tu se završava kronika njegova života. U tuđini. U zemlji u kojoj je možda živjela još neka duša kroz koju je proticala njegova krv.

Ni slutio nije Alojz da je u tom trenutku, kada su ga zaslijepili farovi i život mu se premotavao kao na pokvarenoj traci, da je u tom momentu ona cura ispred zrcala štrcnula iz gnojne bubuljice na rame-nu. Ostarjeli fratar je to posmatrao masturbirajući, skriven iza gustog bršljana. Ni slutio nije da se ta slika ponavlja „vo vjeki vjekova, amin!”

MESEČEVA BIBLIOTEKA

ŠETAO SAM, ZAPRAVO, lutao po toj velelepnoj građevini koja je bila sva u lavirintima. Ljudi koji su tamo proveli čitav svoj životni vek radeći, i dan-danas nisu poznavali neke kutove te zgrade. Pošto sam imao na raspolaganju dosta slobodnog vremena do sledećeg predavanja, odlučio sam da procunjam. Intuicija me je vodila ka liftu, u koji sam ušao i pritisnuo taster za peti, tj. poslednji sprat. Lift je bio mesto u kojem je čovek mogao da se sagleda. Presliša sebe. Meni je to bilo potrebno.

Gledao sam se u ogledalu. Čudan osećaj me je obuzimao. Dok se stara kutija tromo podizala ka odrednici, u mom odrazu na staklu, sa desne strane, sevnula je seda svetlost kao delić neke puzle i primorala me da u nelagodnosti napustim lift.

„Opeet ta prazninaaaa”, odzvanjalo mi je u glavi.

Peti sprat je izgledao sumorno. Nije bilo žive duše. Nekoliko učionica-kancelarija, jedan WC, koji je bio zaključan, i nekakav mali međusprat, koji je bio pod potpunim mrakom. Dugo sam se premišljao da li da se vratim dole među ljude, ali me je neka nepojmljiva znatiželja naterala da proverim

šta se tamo skriva i gde vodi taj međusprat. Nesigurnim korakom pentrao sam se uz stepenice i pratio put koji me je vodio do jedne ogromne zastakljene prostorije. Na samom početku nisam mogao da razaznam čemu služi ta prostorija i šta se nalazi u njoj. Prišao sam par koraka bliže i tada se slika razjasnila. Tamo se nalazila gomila knjiga. Shvatio sam da je to biblioteka, ali sam zaključio da niko ne radi u njoj, delovala je kao napuštena antikvarnica.

„Možda se tu nalaze neke knjige i rukopisi koji bi mi mogli zatrebati”, prolazila je misao kroz moju glavu.

Voleo sam stare knjige i to me je gonilo da istražim dalje, zapravo voleo sam sve knjige i provodio puno vremena čitajući. Drugi su mislili da sam usamljeni čudak, ali ja nisam bio sam, bio sam s knjigama.

„Sagledavanje-preslišavanje”, koje je verovatno izazvao onaj stari, tromi lift, prekinula je muzika. To me je štreknulo.

Zar je tamo bilo nekoga?

Sada se pojavio i blagi strah. Svaki put kada bih osetio spoj radoznalosti i straha, prsti bi mi postajali beživotno ledeni. Znak da nisu oduzeti bio je osećaj sličan bockanju iglica ispod noktiju. Iz biblioteke-antikvarnice je lagano, kao sablasni dim ispod vrata, klizila Betovenova „Mesečeva sonata”. Prijala je uvetu, opijala. Bio je to zov u svet knjiga. Prišao sam vratima, otvorio ih i muzika je postajala sve jasnija i lepša. Zadivljen, obreo sam se u gotovo

bleštavoj prostoriji punoj polica koje su sadržale naslove koje nikada pre nisam video. Imao sam osećaj da lebdim. Moje noge nisu dodirivale tlo.

„Ko jeeee?“, začuo se glas sa kraja ove predivne prostorije.

U tom trenutku shvatam da sam ipak koračao, pošto su mi se noge oduzele od straha. Prosuo sam se po parketu uz glasan jauk. Dok sam pokušavao da se saberem (izgleda da sam prilikom pada okrznuo jednu policu), ogromna knjiga (posle toga, po otoku sam shvatio da je bila tvrdih korica) pala mi je na glavu. Upao sam u duboki mrak.

Dubok glas me doziva, vraća mi se snaga u rukama i nogama. Pokušavam da otvorim oči. Trepavice kao da su slepljene. Prilika me prska hladnom vodom. Ono se smeje, sve ovo mu je zanimljivo. U sledećem trenutku uspevam da razaznam pol mog spasioca. Muško je. Bledo lice, zelene oči sa crvenkastim beonjačama, popucali kapilari. Imao je plavu kratku kosu. Govori mi da sam u nesvesti dobrih dva sata. Hvata me panika. Ne volim da kasnim na predavanja. Nikada nisam kasnio, bio sam savestan student. Polako se pridižem i počinjemo po mene mučan ali ipak nezaobilazan razgovor. Shvatam da moj sagovornik ima veoma prijatan glas koji bih mogao da slušam satima, ali ja sam žurio. Priča kako radi u ovoj biblioteci već 26 godina. Kako mu je to ceo život. Nema prijatelje, ali voli društvo i drago mu je što ima priliku da me upozna. Zagledao sam mu se u lice i tada kao da me je nešto presekle. On je bio mlad. Mojih godina.

Samo mu je leva obrva (njegova desna), bila seda i oko nje sam zapazio bore. Imao je čudan zadah iz usta. Oblio me je znoj. Bio sam uplašen bez razloga. Štaviše, bio je prijatan. Kao i svaki obični smrtnik, počeo je sa jadanjem.

Govori mi kako nije spavao gotovo godinu dana. Ima problema sa nesanicom i stalno pije lekove. Kaže da je zbog toga i zaposlen u ovoj biblioteci koja poseduje neke veoma retke knjige, čak neke unikatne. Niko od njega ne bi bolje čuvao sve te knjige: retko spava, gotovo nikada, nema prijatelje, a gaji veliku ljubav prema knjigama. Što smo više razgovarali, ja sam shvatao da je ovaj čovek-dečko poseban. Toliko toga je znao. Crpio je mudrost iz svih ti knjiga koje su mu bile na raspolaganju. Recitovao je poeziju na stranim jezicima, znao napamet „Fausta” na nemačkom.

„Boje me se. Studenti, čak i profesori. Ovde bi mogli da pročitaju toliko tajni koje bi im otvorile mnoga vrata i nedoumice, ali oni ne dolaze”, govorio je.

Postali smo prijatelji. Prijalo je društvo obojici. Bili smo slični na neki način, imali ista interesovanja. Teme za razgovor bile su neiscrpne, vreme je prolazio, a ja nisam ni shvatao da sam danima na ovom čudnom mestu i da prestajem spavati. Nisam osećao potrebu za hranom, vodom i snom.

Tada sam ga zapitao o Bogu i religiji... U tom trenutku njegovo lice se promenilo. Konturne linije počele su da se uvijaju i krive, preobražuju. Video sam sebe. Kao da sam gledao u ogledalu svoje lice,

koje je na neki način bilo čudno i iskrivljeno. I onda je njegova seda obrva sevnula. Izgubio sam svest.

Glas u akustičnom prostoru nije prestajao da zvoniti. Iz dubine mog uma odzvanjalo je ime „Mefistofeleeeees, Mefistofeleeeees”. Uz veliku muku otvorio sam oči. Bio sam u amfiteatru na predavanju. Profesorica je pričala o „Faustu”. Razočaran, želeo sam opet da zaspim i budem u prisustvu čovjeka-dečka sa sedom obrvom. Želeo sam odgovor na moje pitanje o Bogu i religiji! Tužno sam gledao kroz prozor prema ulici. Sve je bilo tako normalno. Lišće je opadalo, devojke su prolazile. Jedan obični jesenji dan. A onda se tačno tamo kuda su prolazile one devojke, pojavio On, u crnom kaputu i plave kose.

Mefistofeles.